

Nr 7

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående dels förbud mot licensjakt å älg m. m., dels åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog m. m., dels ock översyn av principerna för ersättning från älgskadefonder.

Tredje lagutskottet har behandlat fem inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen inom första kammaren nr 478 av herr *Pålsson m. fl.* och nr 477 av herr *Johansson, Theodor*, samt inom andra kammaren nr 294 av herr *Lundberg*, nr 603 av herr *Agerberg m. fl.* och nr 589 av herr *Svensson* i Vä.

I motionerna I: 478 och II: 603, som är likalydande, hemställes, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning i syfte att underlätta åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog ävensom att möjliggöra användandet av en viss del av älgskadefondernas medel för dylika åtgärder».

Motionen II: 294 utmynnar i en hemställan, att riksdagen måtte besluta,

1) att all licensjakt med undantag för sådan jakt på s. k. havreälgar och liknande skadeälgar måtte förbjudas från den 1 juli 1956; samt

2) »att hos Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning av markförhållanden, jakträtt, fritidsproblem etc., där speciell hänsyn skall tagas till allmogejägarnas och allemansrättens problem och intressen, samt att för riksdagen må framläggas de förslag vartill utredningen kan föranleda».

I motionerna I: 477 och II: 589, som är likalydande, yrkas, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av principerna för älgskadefonder i enlighet med vad som i motionerna anförts».

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet — i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan — hänvisa till motionerna.

Över motionerna I: 478 och II: 603 har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver yttrande inhämtats från domänstyrelsen. Sveriges skogsägareförbund, som jämväl beretts tillfälle att yttra sig över dessa båda motioner, har icke inkommit med något yttrande.

Gällande bestämmelser

Enligt stadgande i 1 § *lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt* skall jaktvård, varmed avses åtgärder för villebrådets skydd och förkovran, städse bedrivs under hänsynstagande till jordbrukets och skogsskötselns ävensom andra näringars intressen. Länsstyrelsen kan enligt 24 § samma lag, då till följd av viss villebrådsarts utveckling avsevärd skada orsakas å gröda, skog eller plantering, förelägga jakträttsinnehavaren att vidtaga de åtgärder som må finnas erforderliga. Underlåter denne att ställa sig föreläggandet till efterrättelse har länsstyrelsen möjlighet att förordna att jakt å området skall genom därtill särskilt utsedd jägare äga rum i ändamål att åstadkomma erforderlig minskning av villebrådsstammen.

Särskilda bestämmelser för jakt efter älg återfinnes i *jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279)* och en av Kungl. Maj:t för varje jaktår utfärdad *kungörelse om fridlysning av vissa djurarter*. I sistnämnda författning anges för skilda landsdelar den allmänna jakttiden beträffande bland annat älg. Jaktstadgan innehåller i 15 § 4 mom. en föreskrift om rätt för länsstyrelse att beträffande område där skadegörelse av älg förekommer i större omfattning efter förslag av älgskadenämnden i länet utsträcka den allmänna jakttiden för jakt efter älg med högst tio söckendagar samt medgiva att årskalv efter älg där må fällas under allmän jakttid. Vidare kan länsstyrelse enligt 1 mom. i samma paragraf i vissa fall meddela tillstånd för jakträttsinnehavare att under särskild jakttid fälla det antal älgar, som med hänsyn till stammens storlek och omständigheterna i övrigt finnes skäligt (licensjakt). Tillfogas å område för vilket sådant tillstånd meddelas växande skog mera omfattande skador av älg, skall det antal älgar som må nedläggas under den särskilda jakttiden bestämmas med hänsyn till behovet ur skogsvårdssynpunkt av att nedbringa älgstammen. Ett i detta syfte lämnat tillstånd kan jämväl innefatta rätt att fälla årskalv efter älg. I särskild jakttid skall den för orten fastställda allmänna jakttiden ingå, och den särskilda jakttiden får i regel icke taga sin början tidigare än på första dagen för den allmänna jakttiden. Om det förekommer älgskador på odlad mark eller på växande skog i sådan omfattning, att det visar sig nödvändigt att anställa jakt efter älg under annan tid av året än som anges i de bestämmelser för vilka nu redogjorts, kan enligt 16 § *jaktstadgan* tillstånd meddelas därtill. I tillståndet skall föreskrivas den eller de tider under vilka jakten må företagas och det antal älgar, däri inbegripet årskalvar, som högst får nedläggas. Inom område som i särskild ordning förklarats vara lövskogsområde äger den jaktberättigade fälla älg under hela året. 16 § *jaktstadgan* innehåller slutligen också den bestämmelsen, att älg, som på grund av skadegörelse å växande skog fällt under annan tid än allmän jakttid eller licensjakttid, skall tillfalla kronan.

Enligt *kungörelsen den 1 juni 1951 (nr 298) om älgavgifter m. m.* skall

för älg som fälles inom riket utgivas en av Kungl. Maj:t för varje jaktår bestämd avgift av lägst 15 och högst 100 kronor. Sådan avgift utgår dock icke för älg, som jämlikt 16 § jaktstadgan tillfaller kronan. Inom varje län skall av avgifter för älgar som fälltts inom länet bildas en älgskadefond. Ur denna skall ersättning utgå för skada som förorsakats av älg inom länet samt, i den mån medlen förslå därtill, bidrag lämnas för åtgärder till förebyggande av älgskada och för jaktvårdsändamål inom länet, i första hand älgstammens vård och skydd. Men ersättning ur fonden utgår icke för alla älgskador utan endast för sådana som förorsakats å växande eller avmejad men ej inbärgad gröda eller å fruktodling eller annan trädgårdsodling som drives i förvärvssyfte. Skadegörelse å växande skog ersättes alltså icke ur fonden. En ytterligare begränsning av ersättningsrätten har stadgats så till vida att ersättning kan tillerkännas innehavare av brukningsdel med mera än 20 hektar odlad jord eller mera än 200 hektar annan jord endast om särskilda skäl föreligger.

Emellertid kan i annan ordning bidrag i viss utsträckning erhållas av allmänna medel för åtgärder till motverkande av skadegörelse å skog. I anslutning till den i 15 och 17 §§ skogsvårdslagen den 21 maj 1948 (nr 237) stadgade skyldigheten för skogsägare att vidtaga åtgärder för att trygga återväxten på skog, som skadats genom vissa naturhändelser, vartill torde räknas skadegörelse genom vildnad, har nämligen i den samma dag under nr 239 utfärdade kungörelsen angående bidrag och lån till vissa skogsförbättrande åtgärder givits föreskrifter om rätt att erhålla statsbidrag till kostnaderna för sådana åtgärder. Statsbidraget är dock maximerat till 50 eller i vissa fall 60 procent av nämnda kostnader.

I 26 § 1 och 2 mom. lagen om rätt till jakt finns bestämmelser om skyldighet för den, som vill utöva jakt, att erlägga jaktvårdsavgift. I 3 mom. i paragrafen stadgas, att av influtna jaktvårdsavgifter m. m. skall bildas en fond (jaktvårdsfonden), vilken efter Konungens bestämmande användes till främjande av jaktvården inom riket. I 43 och 44 §§ jaktstadgan finns närmare bestämmelser om jaktvårdsfonden och jaktvårdsavgifter.

Ledningen av jaktvårdsarbetet i riket har alltsedan jaktlagens tillkomst handhåfts av Svenska jägarförbundet, som härför tilldelats så gott som samtliga jaktvårdsmedel. År 1951 skedde en omorganisation av förbundet i syfte att bereda det allmänna större inflytande över förbundets verksamhet än som dittills varit fallet. Sålunda bestämdes genom ändring av förbundets stadgar, att ordföranden i förbundets överstyrelse och förbundsstyrelsen samt en ledamot i förstnämnda organ ävensom en revisor skulle utses av Kungl. Maj:t.

Tidigare behandling av hithörande frågor

Spörsmål av den art, som beröres i motionerna, har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Utskottet vill i någon utsträckning beröra vad sålunda tidigare förekommit.

Vad angår älgavgifterna och villkoren för erhållande av älgskadeersättning må erinras, att nuvarande stadganden i ämnet efter förslag av 1949 års jaktutredning tillkom genom lagstiftning 1951, varvid arealgränsen för erhållande av dylik ersättning höjdes från 15 till 20 hektar odlad jord och såsom nytt villkor uppställdes att sökanden ej heller finge inneha mer än 200 hektar annan jord. Vid ärendets behandling godkände riksdagen i denna del tredje lagutskottets utlåtande nr 14 år 1951, vari det genom propositionen framlagda förslaget lämnades utan erinran.

Frågan om rätt till ersättning ur älgskadefond har därefter behandlats vid 1954 års riksdag. I anledning av väckta motioner med yrkanden om utredning angående dels sådan ändring i gällande bestämmelser att ersättning för skador av älg på växande skogskulturer skulle kunna utgå ur älgskadefond, dels ock ändring av jaktstadgan i syfte att underlätta åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog avgav tredje lagutskottet utlåtande, nr 20, till vilket torde få hänvisas. På hemställan av utskottet lämnade riksdagen motionerna utan åtgärd.

Samma fråga var föremål för behandling även av 1955 års riksdag. Därvid väcktes en motion med yrkande att riksdagen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande 1) att utsträcka rätten till ersättning ur älgskadefond, 2) att utsträcka den allmänna jakttiden för jakt efter älg, samt 3) att vidtaga åtgärder till undvikande av skada å gröda genom utplantering av jaktbara djur. Tredje lagutskottet behandlade motionen jämte vissa andra på jaktens område väckta motioner i sitt utlåtande, nr 17, till vilket torde få hänvisas. På hemställan av utskottet lämnade riksdagen motionen utan åtgärd.

I fråga om licensjakt på älg yrkades i motioner vid 1953 års riksdag, att bestämmelserna därom måtte upphävas. Tredje lagutskottet fann sig i utlåtande, nr 22, icke kunna lämna sitt stöd åt motionärernas yrkanden men ansåg av olika, i utlåtandet redovisade skäl, att det skulle vara av värde att få till stånd en mera ingående undersökning av hur licensjakten i hittillsvarande former utfallit i praktiken. I anledning av utskottets hemställan anhöll riksdagen i skrivelse den 12 maj 1953, nr 218, hos Kungl. Maj:t om en dylik undersökning. Skrivelsen har den 5 juni 1953 överlämnats till 1949 års jaktutredning för översyn rörande gällande ordning för meddelande av tillstånd till jakt å älg.

Även vid 1955 års riksdag väcktes motion om upphävande av bestämmelserna om licensjakt på älg. Tredje lagutskottet uttalade med anledning av denna motion i sitt ovannämnda utlåtande nr 17 bland annat, att enär Kungl. Maj:t torde få fatta ståndpunkt till i olika sammanhang utarbetade förslag rörande de framtida formerna för älgjaktens utövande, ytterligare utredningar i saken icke för det dåvarande borde komma till stånd. Utskottet kunde icke förorda att i avvaktan på resultatet av pågående undersökning föreslå upphävande av bestämmelserna om licensjakt på älg. Utskottets utlåtande godkändes i bland annat denna del av riksdagen.

Vad angår den i motionen II: 294 väckta frågan om en översyn av jaktlagstiftningen med hänsyn till den demokratiska utvecklingen, så var denna fråga föremål för behandling av 1953 års riksdag i anledning av en i detta ämne väckt motion. Denna, som dessutom innehöll yrkande om avskaffande av licensjakten å älg, behandlades av tredje lagutskottet i dess förut nämnda utlåtande, nr 22. På hemställan av utskottet lämnade riksdagen motionen utan åtgärd.

Slutligen bör nämnas att frågan om vilket organ som bör anförtros uppgiften att handhava ledningen av jaktvårdsarbetet i riket var föremål för riksdagens behandling år 1954 i anledning av en motion om inrättandet av ett särskilt jaktråd eller liknande organ för att handhava frågor om jaktvårdsmedlens användning. På hemställan av tredje lagutskottet i dess utlåtande nr 21 anhöll riksdagen hos Kungl. Maj:t att motionen måtte överlämnas till 1949 års jaktutredning.

Motionerna

I motionerna I: 478 och II: 603 erinras till en början om att i motsats till vad som är fallet beträffande älgskador å växande eller nedmejad gröda för närvarande någon ersättning ur älgskadefonden icke kan erhållas för skador, som av älg förorsakats å skogskulturer. Motionärerna framhåller vidare att skador å växande gröda mycket sällan förekommer i de norrländska länen, medan däremot på grund av älgstammens ökning under senare år älgen där förorsakat stor skadegörelse på skog. Motionärerna, som påpekar, att älgskadefonderna i de norrländska länen på grund av älgstammens storlek och avskjutningens omfattning årligen tillföras älgavgifter till mycket betydande belopp, finner det därför skäligt, att en ändring av reglerna om rätt till ersättning ur älgskadefonderna kommer till stånd. Det borde sålunda vara möjligt att ur älgskadefonderna bidrag lämnades med en viss del av kostnaderna för återplantering av skog i de fall, då en tidigare utförd skogskultur förstörts av älg i sådan grad att nyplantering blivit nödvändig.

I motionerna framhålles vidare, att även förebyggande åtgärder mot älgens skadegörelse å skogskulturer bör vidtagas och att det verksammaste medlet härvidlag är en ökad avskjutning. I detta avseende föreslår motionärerna förlängd allmän jakttid å älg jämte beviljande av licensjakt i större utsträckning än hittills.

Slutligen anser motionärerna, att de nuvarande bestämmelserna i 16 § jaktstadgan bör ändras därhän, att markägaren erhåller ersättning för älg som enligt särskilt tillstånd fällt under annan tid än allmän jakttid eller licensjakttid, exempelvis med älgens halva värde. Därigenom skulle markägarnas intresse för verksamhet även vintertid mot skadegörelse av älg på skogen stimuleras.

Även motionerna I: 477 och II: 589 syftar till en omarbetning av bestämmelserna om älgskadefonderna. Motionärerna uttalar inledningsvis, att älgbeståndet i landet förorsakar betydande skador å gröda och skog. I anslutning härtill förklaras, att gällande bestämmelser rörande jakträtt och ersättning ur älgskadefond emellertid är så utformade, att jordbrukare å mindre fastigheter och arrendatorer icke har möjlighet att hålla sig skadeslösa i samma utsträckning som ägare av större jordbruksfastigheter. Efter en redogörelse för innebörden av bestämmelserna om rätt till ersättning ur älgskadefonderna och om licensjakten på älg påpekar motionärerna, att dessa bestämmelser innebär att mindre markägare i viss utsträckning saknar möjlighet att genom tillgodogörande av jakträtt eller eljest hålla sig skadeslösa. Det synes rättvist, fortsätter motionärerna, att licensjakten avskaffas och att i stället den allmänna jakttiden utsträcker. Vidare yttrar motionärerna att de ersättningsbelopp, som nu utgår ur älgskadefonderna till jordbrukare å mindre fastigheter, i allmänhet är alltför små i förhållande till älgskadornas omfattning. Dessutom saknar jordbrukare på brukningsdelar av mer än 20 hektar odlad jord ofta möjlighet att genom jaktutövning eller på annat sätt hålla sig skadeslösa. Det är med hänsyn till det nu anförda enligt motionärerna nödvändigt, att principerna för ersättning ur älgskadefonderna blir föremål för en översyn med syfte att rättvisare och mer tillfredsställande ersättningsvillkor må kunna uppnås.

I motionen II: 294, som likaledes syftar till avskaffande av licensjakten efter älg, vänder sig motionären mot det s. k. 1955 års omarbetade älgbetänkande, som framlagts av Svenska jägareförbundets älgkommitté. Motionen innehåller en redogörelse för vissa av grunderna till de i detta betänkande framlagda lagförslagen, innebärande bl. a., att den svenska älgjakten helt bör regleras genom borttagande av den allmänna jakten och utfärdande av jakttillstånd inom särskilda älgjaktsområden samt att ingen skall få utöva älgjakt, som icke tillhör ett älgjaktsområde. Motio-

nären menar att de frågor, som avhandlats i betänkandet, är av så vital betydelse att andra organ än Svenska jägareförbundet måste få avgörandet i sin hand. Frågan måste enligt motionären bli föremål för en allsidig parlamentarisk utredning där även allmogejägarnas intressen likartat blir representerade med Svenska jägareförbundets. Motionären förklarar, att den nuvarande licensjakten är ett privilegium för större markägare och att förfarandet vid licensgivningen icke befrämjar jaktvårdsintresset. I avbidan på den nämnda utredningen bör därför licensjakten med undantag för den som rör s. k. havreälgar och liknande skadeälgar förbjudas. I stället, slutar motionären, bör den allmänna jakttiden anpassas efter älgbeståndet inom olika områden.

Domänstyrelsens yttrande

Domänstyrelsen vitsordar i sitt yttrande över motionerna I: 478 och II: 603, att älgstammen under senare år starkt ökat i Norrland och att därmed också älgens skadegörelse på plant- och ungskog blivit av större omfattning än tidigare. Styrelsen yttrar emellertid vidare.

Med hänsyn till att älgskadefondernas medel med största sannolikhet ej skulle förslå till att täcka älgens skadegörelse på skog och svårigheten att ens tillnärmelsevis värdera denna skada får styrelsen avstyrka, att åtgärder vidtagas för införande av sådana bestämmelser, att skadelidande skall kunna uppbära ersättning för dylika skador.

Då bestämmelserna i gällande skogsvårdslag torde medgiva skadelidande möjlighet att erhålla visst bidrag för avhjälpande av genom älg uppkomna skador på utförda skogskulturer, anser sig styrelsen ej heller kunna biträda motionärernas förslag, att älgskadefondernas tillgångar skola utnyttjas för bidrag till viss del av kostnaderna för återplantering av skog i de fall, då en tidigare utförd skogskultur förstörts av älg.

I fråga om motionärernas förslag att i förebyggande syfte förlänga den allmänna jakttiden och medgiva licensjakt i större omfattning framhåller styrelsen följande.

Vid avgivande av sitt årliga förslag till jakttider söker styrelsen att avpassa den allmänna jakttidens längd med hänsyn till älgstammens storlek inom olika län och omfattningen av älgens skadegörelse på gröda och skog. Då älgstammens talrikhet inom ett län ofta är mycket varierande inom olika delar av länet, plägar styrelsen räkna med att vederbörande länsstyrelse, med stöd av bestämmelserna i 15 § 4 mom. tredje stycket jaktstadgan, inom de delar av länet, där älgskador förekomma i större omfattning, skall förlänga den allmänna jakttiden och även medgiva fällande av årskalv. Styrelsen anser dessa bestämmelser innebära möjlighet att väl anpassa jakttidens längd.

Vad motionernas innehåll i övrigt beträffar uttalar styrelsen.

Vad slutligen motionärerna föreslagit om ersättning till markägare, som medgivits tillstånd att vintertid fälla skadegörande älgar får styrelsen

framhålla, att föreskriften, att sådana älgar skola tillfalla kronan, torde ha tillkommit i avsikt att moverka missbruk av denna rätt samt även motiverats av det förhållandet, att kontrollen av dylik jakt, som försiggår i skog, är svårare att genomföra än vid älgjakt, som bedrives till förhindrande av skada på gröda. Styrelsen anser för sin del, att nu gällande bestämmelser för närvarande icke böra ändras.

I detta sammanhang får styrelsen meddela, att den av styrelsen tillsammans med skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut under år 1954 påbörjade utredningen rörande älgens skadegörelse på skog allmänt pågår. Preliminära resultat av några verkställda fältundersökningar beräknas kunna framkomma under året. I vad utredningen avser klarläggande av vad älgens skadegörelse ekonomiskt betyder för skogsproduktionen beräknas några resultat icke kunna vinnas utan närmare studium av tillväxten inom för älgerna helt oskyddade provytor i jämförelse med tillväxten inom hägnade sådana. Dessa provyteundersökningar äro lagda på lång sikt och resultatet därav kan icke påräknas framkomma förrän utredning pågått under en längre följd av år.

Styrelsen får slutligen framhålla, att hela denna fråga synes böra tagas under övervägande av 1949 års jakutredning vid fullgörande av Kungl. Maj:ts uppdrag för utredningen den 5 juni 1953 att verkställa översyn av gällande bestämmelser om jakt efter älg.

Utskottet

Älgstammen i riket har enligt vad som framgår av en i Svenska jägareförbundets regi under vårvintern 1953 verkställd inventering tillvuxit högst avsevärt under de senare åren. Ökningen faller till övervägande del på Värmlands län och de sex nordligaste länen. Men även i övriga län visar utvecklingen en icke obetydlig tendens till ökning.

Det är givet, att med en ökning av älgstammen följer ökad skadegörelse av älg. För skadorna på åkergröda har möjlighet till ersättning funnits sedan 1931, då bestämmelser om ersättning ur älgskadefond tillkom. Denna möjlighet är dock begränsad dels så till vida att ersättning kan tillerkännas innehavare av brukningsdel med mera än 20 hektar odlad jord eller mera än 200 hektar annan jord endast om särskilda skäl föreligger, dels ock på det sättet att, även i de fall där rätt till ersättning i och för sig föreligger, markägaren på grund av älgskadefondernas begränsade medelstillgång icke kan hållas fullt eller i vissa fall ens tillnärmelsevis skadeslös. Vad skadorna å växande skog beträffar, så ersättes dessa icke ur älgskadefonderna. Däremot öppnar i enlighet med vad ovan berörts gällande skogsvårdslagstiftning vissa möjligheter till ersättning av statsmedel för sådan skada. I dessa fall är dock statsbidraget maximerat till 50 eller i vissa fall 60 procent av skadans belopp.

Den intensifiering, som skogsbruket särskilt i Norrland under senare år undergått, har medfört, att älgskador på växande skog alltmer tilldragit sig uppmärksamhet. Utskottet finner det därför naturligt, att denna

sida av älgskadeproblemet ånyo aktualiserats. Det är vidare tydligt, att den ökning av älgskadorna på åkergröda, som sammanhänger med älgstammens kraftiga ökning, i och för sig gör det önskvärt, att möjligheterna till ersättning ur älgskadefonderna vidgas till nedbringande av markägarnas förluster. Emellertid står det för utskottet klart, att älgskadeproblemet i huvudsak måste lösas genom förebyggande åtgärder, och härvid kommer främst i betraktande en decimering av älgstammen genom ökad avskjutning särskilt i de områden, som är svårast utsatta för älgskadorna. Denna synpunkt har också kommit klart till uttryck i såväl motionerna I: 478 och II: 603 som I: 477 och II: 589. I samtliga dessa motioner beröres nämligen frågan om den allmänna jakten och licensjakten ävensom spörsmålet om fördelning av jagandet på dessa båda olika former, allt såsom ett föreslaget led i verksamheten till nedbringande av älgskadorna. Även det i motionen II: 294 framförda yrkandet om licensjaktens upphävande i dess nuvarande form kan sägas sammanhänga med älgskadeproblemet, nämligen så till vida att vissa ägare av mindre markområden icke kunna erhålla tillstånd till licensjakt enligt 15 § jaktstadgan och därigenom i viss utsträckning saknar möjlighet att genom utövande av jakt hålla sig skadeslösa.

Såsom av den här ovan tidigare lämnade redogörelsen framgår har spörsmål av den art, som beröres i motionerna, vid åtskilliga tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Sålunda har 1953 års riksdag på hemställan av tredje lagutskottet i skrivelse till Kungl. Maj:t anhallit om översyn av gällande ordning för licensjakten. Denna skrivelse har den 5 juni 1953 överlämnats till 1949 års jaktutredning. Frågorna om vidgade möjligheter till ersättning ur älgskadefonderna har behandlats, beträffande skadorna å skog av 1954 års riksdag och med avseende å skadorna på gröda m. m. av riksdagen 1955. I den första frågan avstyrkte tredje lagutskottet bifall till motionerna, bl. a. av den anledningen att det blivit upplyst, att domänstyrelsen tillsammans med skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut påbörjat vissa undersökningar angående möjligheten att med användande av kemiska preparat begränsa skadegörelsen å skog. Utskottet, som konstaterade, att dessa undersökningar kunde komma att få betydelse vid valet av åtgärder för motverkande av älgskador, varom nu är fråga, fann därför icke skäl att för det dåvarande förorda en utredning i ämnet. Vad älgskadorna å gröda beträffar uttalade utskottet år 1955 bl. a., att ehuru frågan vore förtjänt av fortsatt uppmärksamhet, densamma icke borde upptagas till övervägande innan älgjaktens problem i stort kunnat bli föremål för närmare prövning. Utskottet hänvisade vidare i sammanhanget till det betänkande, som i februari 1955 framlagts av Svenska jägareförbundet och som innefattade förslag om älgjaktens ordnande efter i viss utsträckning nya principer med särskild tanke på viltvården och älgskadeproblemet. Det blev upplyst, att

betänkandet vore föremål för överarbetning av förbundet, som avsåg att vid årsskiftet 1955/56 överlämna förslag i frågan till Kungl. Maj:t.

En inom Svenska jägareförbundet tillsatt kommitté har nu verkställt den nämnda överarbetningen och det s. k. 1955 års omarbetade älgbetänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling av bland andra länsjaktvårdsföreningarna. Enligt vad utskottet inhämtat är avsikten att 1949 års jaktutredning skall avvakta resultatet av betänkandets behandling för att därför i sin tur få göra materialet till föremål för bedömning och utredning.

Det är enligt utskottets mening uppenbart, att många av de problem, som behandlats i motionerna, behöver ytterligare utredas. Såsom utskottet inledningsvis framhållit framstår, när det gäller att begränsa skadegörelsen av älg, en minskning av älgstammen genom ökad avskjutning som det verksammaste och viktigaste medlet. Frågan om jaktens framtida ordnande måste därför behandlas med hänsyn såväl till de viltvårdande som de skadebegränsande synpunkterna. Uppdelningen av jakten på allmän jakt och s. k. licensjakt är enligt utskottets mening i och för sig av underordnad betydelse så som dessa begrepp för närvarande är utformade. Utskottet utgår från, att därest det i Svenska jägareförbundets senaste betänkande föreslagna systemet, innebärande att all jakt i fortsättningen skall utövas efter särskilt tillstånd, leder till förslag om lagstiftning från Kungl. Maj:ts sida, bestämmelserna blir så utformade att jaktmöjligheterna blir rättvist fördelade mellan alla berörda ägarkategorier med nödigt tillgodoseende icke blott av jaktvårds- utan även av skadebegränsningsintressena. Det är också viktigt, att avskjutningen regleras så, att älgstammen icke försämras i genetiskt hänseende. Vad särskilt skadorna på skogskulturerna beträffar bör möjligen undersökas, huruvida dessa skulle kunna begränsas därigenom att skogsskötseln bedrevs så, att viss lövvegetation kvarlämnades. I fråga om de förut nämnda undersökningarna rörande besprutning med kemiska preparat är det enligt utskottets mening önskvärt att försöksverksamheten påskyndas.

Den i motionerna I: 478 och II: 603 väckta tanken på ökad möjlighet till ersättning ur älgskadefonden för älgskador å skogskulturer torde av skilda praktiska skäl icke kunna förverkligas inom hela landet. Ett av dessa skäl är fondernas begränsade tillgångar inom de flesta länen. Utbetalningarna för skadegörelse på grödan från fonderna i Norrland är emellertid jämförelsevis obetydliga och på grund därav skulle å dessa områden möjlighet kunna skapas till viss ersättning jämväl för skada å skog. Krav på gottgörelse för skogsskador skulle dock med en sådan utvidgning helt säkert komma att resas även inom sådana län, där under en följd av år fonderna icke räckt till att täcka ens godkända ersättningsbelopp för skador på åkergröda. Ehuru lämpligheten av särskilda bestämmelser om rätt till ersättning för skador på skog allenast för de norr-

ländska länen kan ifrågasättas, anser utskottet likväl hela detta spörsmål förtjänt av fortsatta överväganden.

Även beträffande rätten till ersättning ur älgskadefonderna för älgskadegörelse å gröda galler, att åtskilliga praktiska svårigheter lägger hinder i vägen för en önskad utsträckning i enlighet med motionerna I: 477 och II: 589. Det kan dock icke bestridas, att åtskilliga ägare av marker, som överskrider den föreskrivna maximiarealen i fråga om ersättningsrätt, men vilkas marker likaväl är så små, att kompensation ej står att vinna genom jaktutövning, är ogynnsamt ställda och borde beredas möjlighet till ersättning ur fonderna. Utskottet är dock medvetet om att en höjning av älgavgifterna är en ömtålig sak, som om möjligt bör undvikas. Frågan bör dock göras till föremål för fortsatt uppmärksamhet.

I motionerna I: 478 och II: 603 föreslås jämväl en ändring av 16 § jaktstadgan, innebärande rätt för markägare, som erhåller vederbörligt tillstånd att på annan tid än allmän jakttid fälla skadegörande älg, att erhålla ersättning härför, förslagsvis med älgens halva värde. Utskottet hade vid 1954 års riksdag att taga ståndpunkt till ett liknande yrkande. Remissinstanserna uttalade i detta sammanhang sin tveksamhet i flera olika avseenden, och utskottet ansåg sig icke kunna tillstyrka bifall till motionerna. Som skäl åberopades, att anledning funnes att befara, att tillstånd i nu åsyftat avseende skulle komma att begäras utan tvingande skäl, samt att svårigheter efter den föreslagna författningsändringen skulle komma att uppstå med avseende å kontrollen över jaktlagens och fridlysningsbestämmelsernas efterlevnad.

Utskottet finner ej nu skäl att uttala annan uppfattning än den som utskottet sålunda tidigare givit uttryck för men motsätter sig å andra sidan icke att även denna fråga upptages till fortsatt övervägande.

Vad slutligen de i motionen II: 294 uppställda yrkandena beträffar, så anser utskottet att, när det gäller behovet av en utredning beträffande allemansrätten och därmed förknippade spörsmål, en sådan icke bör företagas i detta sammanhang. Det av motionären framförda önskemålet om en omprövning av frågan beträffande vilket eller vilka organ, som bör anförtros handhavandet av ledningen av jaktvårdsarbetet i landet har redan blivit tillgodosett genom riksdagsbeslut år 1954. På hemställan av tredje lagutskottet överlämnades nämligen då en motion i detta ämne till 1949 års jaktutredning. Det yrkande i motionen, som avser licensjakten har utskottet redan tidigare berört.

Såsom framgår av det hittills anförda har åtskilliga frågor rörande älgjakten blivit utredda genom Svenska jägareförbundet, och utskottet förutsätter, att hela det i detta sammanhang hopbragta materialet kommer att överlämnas till 1949 års jaktutredning. Det synes därför lämpligast, att — i den mån så icke redan skett — sagda utredning anförtros uppgiften att handlägga även de i förevarande motioner I: 478 och II: 603 samt I: 477

och II: 589 behandlade problemen. I den mån skogsvårdsfrågor därvid kommer att behandlas, bör utredningen kunna förstärkas med ytterligare skoglig sakkunskap. Därest så finnes erforderligt bör därjämte kompletterande direktiv utfärdas för utredningen.

På grund av vad sålunda anförts för utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl Maj:t anhålla, att förevarande motioner I: 478 och II: 603 överlämnas till 1949 års jaktutredning;

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att motionerna I: 477 och II: 589 överlämnas till 1949 års jaktutredning;

C. att motionen II: 294 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 mars 1956

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Grym, Axel Jansson, Herbert Hermansson, Ebbe Ohlsson, Boo, Pålsson och Erik Olsson;* samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Åhman, Johansson i Torp, Levin, von Seth, Nyberg, Eriksson i Sandby och Andersson i Dunker.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Grym, Hermansson, Herbert, Pålsson, Nyberg* och *Andersson* i Dunker, vilka ansett att utskottets utlåtande från och med det stycke i utlåtandet som börjar med »Det är enligt utskottets mening uppenbart — — —» bort ha följande lydelse:

»Det är enligt utskottets mening — — — viktigaste medlet.» Frågan om jaktens framtida ordnande måste därför behandlas med hänsyn till såväl skogsvårdens som jaktvårdens synpunkter, vilken avvägning har sin giltighet såväl för den allmänna jakten som för licensjakten. Utskottet för-

utsätter att bestämmelserna i eventuellt blivande lagstiftning på detta område utformas på sådant sätt att jaktmöjligheterna blir rättvist fördelade mellan alla berörda ägarkategorier, med tillgodoseende icke blott av jaktvårds- utan även av skogsvårdsintressena. Vad särskilt skadorna på skogskulturer beträffar bör undersökas huruvida dessa kan begränsas därigenom att skogsskötseln bedrivs så, att viss lövvegetation kvarlämnas. — Därest de förut nämnda undersökningarna rörande besprutning med kemiska preparat skall fortsättas är det angeläget att de bedrivs så att vägledande resultat framkommer under den närmaste tiden.

I likhet med vad som anförts i motionerna I: 478 och II: 603 anser utskottet att starka skäl talar för att bidrag ur älgskadefonderna bör kunna lämnas för täckande av viss del av kostnaderna för återplantering av älgskadade skogskulturer. Den omständigheten, att alla länsfonder ej skulle komma att förslå till täckande av en på angivet sätt utvidgad ersättnings- och bidragsram bör i och för sig ej utgöra hinder för de ifrågavarande bidragen i de län där älgskadefonderna ger möjligheter därtill. Vid bedömandet av detta spörsmål torde förtjäna beaktas den omständigheten att län med större tillgångar i älgskadefonderna också har den största älgstammen och därmed de mest omfattande skogsskadorna. Vidare bör jämväl beaktas det förhållandet att de influtna älgavgifterna numera avsättes till *länsfonder*. Denna fråga bör därför enligt utskottets mening göras till föremål för utredning. I samband härmed bör även de spörsmål, beträffande utsträckning av rätten till ersättning för älgskadegörelse å gröda, som aktualiserats i motionerna I: 477 och II: 589, närmare övervägas.

I motionerna I: 478 och II: 603 föreslås jämväl en ändring av 16 § jaktstadgan, innebärande rätt för markägare, som erhåller vederbörligt tillstånd att på annan tid än allmän jakttid fälla skadegörande älg, att erhålla ersättning härför, förslagsvis med älgens halva värde. Jämväl detta spörsmål bör bli föremål för övervägande vid den utredning utskottet ovan förordat.

Vad slutligen de i motionen II: 294 — — — (lika med utskottsmajoriteten) — — — tidigare berört.

Då här avsedda frågor till övervägande del berör för skogsvården väsentliga spörsmål, synes den av utskottet förordade utredningen böra anförtros 1955 års skogsvårdsutredning. I den mån så erfordras bör utredningen kunna förstärkas med särskild sakkunskap på jaktvårdens område. Därest så befinnes påkallat bör därjämte kompletterande direktiv utfärdas för utredningen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att förevarande motioner I: 478 och II: 603 överlämnas till 1955 års skogsvårdsutredning;

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, motionerna I: 477 och II: 589 överlämnas till 1955 års skogs-vårdsutredning;

C. att motionen II: 294 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

2) av herrar *Ahman* och *Levin*.